

חג הפסח

שבת טיש

מתוך סדרת ספרי "שבת טיש"

ספורים ואגדות * פנינים ופרפראות * מדות והליכות

פנינים

על חדש ניסן נאמר ביוצרות למוסף של פרשת החודש, 'החדש אשר ישועות בו מקיפות', דהיינו שהחדש מקף בישועות ורפואות. שהרי גם חדש אדר שלפניו וגם חדש אייר שלאחריו הם נוטריקון אני ה' רפא, וגם המצה נקראת בזהר מאכל הרפואה, כי חדש ניסן מסגל להמשיך רפואה וישועה. וגם צרוף שם הוי"ה של חדש ניסן הוא נוטריקון הפסוק ישמחו השמים ותגל הארץ, והתבות בגימטריה מצמיח קרן וישועה בימי ניסן חדש האביב. (שי למורא)

כליל הסדר אוכלים 3 מצות ושותים 4 בוסות ויו. 3 פעמים תבת מצה בגימטריה 405, 749 פנינים שבת הגדול, כי בשבת הגדול דורשים בענינים אלו וקוראים בו ההגדה. (שערי נסים)

רבים תמיהים מדוע בכל סמני הסדר אין רמז ליציאת מצרים, אולם באמת יש רמז לזה בתבת פרסם שהיא נוטריקון כל סוס רכב פרעה, ולא לחנם נרמזה קריעת ים סוף דוקא בפרסם, כי אותה מטבילים במימלח כדי להזכיר את טביעת כל סוס רכב פרעה במי ים סוף המלוחים... (רבי יוסף חיים זוננפלד)

רבי צבי הירש מיידיטשוב היה אומר, שבפסח מוסרים לצדיק את מפתחות בני חיי ומוזני, ומרמז הדבר בשם פסח שהוא נוטריקון פונקס חיים סביב, והפונקס לבנים שנאמר בניו בשתלי זיתים סביב לשלחנה. (מפי ספרים)

פסח נוטריקון פה סח, כי פחג הפסח כל מה שהאדם מבקש מה' יתברך בפיו הוא נתון לו, לפי שפסח הוא בחינת חסד ואהבה והגאולה תבוא בזכות האמונה. וכן נאמר ורעה אמונה והתענג עליה, אם תהיינה לה שתי המדות הללו אמונה ואהבה בתענוגים, אז יתירך לה משאלת לבך שנאמר אחריו. (שפתי צדיק)

נוהגים לאחל פחג המצות איש לרעהו פסח כשר ושמה, ורמז יש בתבות אלו לכל החגים והמועדים. פורים, סכות, חנוכה, פורים, שבעות, ראש השנה, ושבבות מועדים חדשים. ואף חו"ל המועד נוטריקון חגים וזמנים לששון. (תורת חסד לאברהם)

ספורים

שנה אחת, בשעת אפית המצות של הגרי"ז מברסק בירושלים, פנה אליו אחד הנוכחים וספר לו ספור נפלא בענין אפית מצות. מעשה באחד מצדיקי החסידות הראשונים, שהיה נוהג לאפות את מצותיו בהדור רב ובקדוק גדול. עמד שם יהודי תמים ופשוט, וכשראה את ההזירות הגדולה של הצדיק באפית מצותיו והדורו הגדול, הצטער מאד על שהוא לא יכול להגיע לקד מחסר קמון ויכלת. עמד האיש בקרן זוית והתפלל לה' מקירות לבו: "רבונו שלי עולם! יהודי פשוט אני, ואיני יכול להדר ולקדקד בעסק המצות כמו הרבי, ולכן מבקש ומתחנן אני לפניך שתענה עלי רוח מקומם ותצני להוציא מתחת ידי מצות מהדרות ומקדקדות". שמע הצדיק את תפלתו, ומיד פנה אליו ובקש להחליף עמו את המצות. האיש סיים לספר את הדבר באזני הרב מברסק, והיה נכר כי פונתו להוציא מספור זה מוסר השכל כמה גדולה היא התפלה, וכמה עדיפות הן המצות שהעתירו עליהן שתהיינה בהדור רב, יותר מאשר מצות כשרות ומהדרות שעמלו עליהן בחמרות יתרות. אולם הרב מברסק נענה מיד בשנינות אפנית, ואמר: "ואני לומד כאן ממש להפך. שהרי אותו יהודי הצליח לפעל בתפלתו על-אתר, לזכות במצות המהדרות שעליהן טרח הרבי..."

אחד מחסידי ה"תפארת שלמה" מרדומסק, לא נפקד בבנים במשך שנים ארבות. במר-נפשו, הגיע שנה אחת אל רבו לקראת חג הפסח כדי להתברך מפיו, אך מכיון שידע שדעתו של הרבי אינה נוחה מאותם חסידים שבאים לראותו בשעה שהוא מסב לשלחן החג, לכן התחמק כל העת פדי שהרבי לא יראהו. גם בשעת הסדר, עמד האיש מאחורי הדלת באימה, והמתין בכליון עינים להזדמנות נאותה כדי שהרבי יראהו ויברכהו ברע של קימא. והנה הגיע הרבי לאמירת "מה נשתנה", ולפתע פנה אל אותו חסיד ואמר: "קרא נא מה שכתוב בהגדה", והלה קרא מתוך הכתב: "וכאן הבן שואל". חנה הרבי ואמר: "כאן יכול אתה לבקש בן", ואמנם בשנה שלאחר מכן הגיע החסיד בעצומו של ליל הסדר לבשרו, כי נולד לו בן למזל טוב.

כשהגיע רבי שמחה בונים מוורקא-אוטווצק לירושלים, היה זה בפרס חג הפסח. כשהתפונג לאפות את מצותיו, בקש לאפותן ב'תנור הראשון' להדור, אולם האופים אמרו לו כי חזקה זו שמורה לרבי דוד בידרמן מללוב, והוא אופה את מצותיו בתנור הראשון. אולם כששמע זאת רבי דוד, שלח להודיע לצדיק שזה עתה הגיע, כי הוא מכבדו להשתתף עמו בצותא באפית המצות בתנור הראשון. הסכים רבי שמחה בונים להצעה, אולם כשהגיע אל המאפייה וראה מקרוב את תהליך הכנת המצות, הצטער לראות כי כמה מנהגים אינם נעשים כהלכה, ולכן התרעם על-כך והודיע כי הוא חדל מלהיות שותף עם הרבי באפית המצות. חנה רבי דוד ואמר לו: "אם אין מר רוצה במצות שלנו, לא יהיה לו מה לאכל כליל הסדר. כי גם את מצותיו שעתיד הוא לאפות, לא יוכל לאכל..." דברי הרבי לא הובנו בשעת מעשה, אולם כליל התקדש חג הפסח, כשרבי דוד התפונג לערוך את-הסדר, הגיע אליו לפתע במוצה שליחו של רבי שמחה בונים, ובקש לקבל מצות שמורות בעבור רבו. התברר, כי הוא שכח להפריש חלה ממצותיו, והתקומו בו דברי רבי דוד כי גם את מצותיו לא יוכל לאכל....

האורח המסתורי בליל הסדר

יחידי סגולה זכו להסב בליל הסדר על שלחנו של רבי אליעזר מדז'יקוב, ומי שזכה לכך היה שמח כמוצא שלל רב. המסבים חשים הרגשה של מעין עולם הבא, תענוג אמתי של צדיקים יושבים ועטרתיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. הרבי יושב בראש השלחן כמלך בגדוד, קורא במתינות את ההגדה, מבאר כל פסוק באר היטב, מוסיף מעשיות ומשלים ומהדר במצות ספור וציאת מצרים. והנה מגיעים למזיגת פוסו של אליהו הנביא, והרבי מבקש מהמסבים למזוג מעט מפוסותיהם לגביעו של אליהו, ובטרם פתחו את הדלת באמירת "שפך חמתך", החל להסביר את ענין גלוי אליהו שמתגלה לעתים אפילו לאדם פשוט בהסח הדעת, והחל לספור את הספור הבא.

בכפר קטן בשם יאורניק שבגליציה, התגורר יהודי עני בשם רבי פסח לנגוס, מצאצאי המקבל רבי שמשון מאוסטרופולי שנהרג על קדוש השם בפגרות ת"ח ות"ט. אשה צדקנית היתה לו, ושמה רחל מינא, בת-אחותו של הרבי ר' אלימלך מליז'נסק, וזהם ששה ילדים. איש תמים היה רבי פסח, ועובד ה' באמונה ובניש, אך ביותו ריקס. היו בני ביתו עטופים ברעב, עד שנחמץ לבו של רבי פסח והחליט להשפיר עצמו לשמש כמלמד תינוקות באחד הפפרים שבסביבה, כדי לכלכל את בני-ביתו. אמר ועשה, ובתחלת החרף יצא מביתו והחל לנדד מכפר לכפר, עד שהגיע לאכסניה גדולה שעמדה על פרשת-דרכים, ובראשה עמד יהודי כפרי מגשם. לשמחתו של רבי פסח נודע לו, כי הלה תר אחר מלמד-תינוקות לבניו, שגדלים בביתו כבורים ועמי-הארצות, והציע את עצמו לשמש בתפקיד הלווה. הצעתו התקבלה, ובשכרו הבטיח לו בעל-הבית תשלום של שלשים ריניש לכל תקופת החרף, עד חג הפסח הבא לטובה. ישב רבי פסח בפנקס, והתניע עד פלות נפשו כדי להרביץ תורה בבגדים הפפריים הנבערים. אולם מתם של הללו היה אטום ויבש כחרס, והם נלאו לשבת ולאמץ את עיניהם כדי לנסות לקרוא את האותיות הקטנות, בזמן שנפשם פמה למרחבים ולהשתובבות עם נערי הפפר. הימים עברו בעצלתיים, ובנוסף לקשי הלמוד עם הנערים, סבל מרעב ומחסור, שכן החוכר אמנם היה איש אמיד ובעל-יכלת, אלא שהיה קצמן מפלג ונתן לו לאכל מעט לחם-צר ומים-לחץ. אולם אם לעצמו הסתפק רבי פסח במעט, נחמץ לבו בקרבו לראות כיצד מתעמר בעל-הבית באורחיו, כופץ ידו מן-הצדקה ומגרש אורחים שמבקשים לסעד מעט מזון בביתו בלי תשלום. לא יכל רבי פסח לעמד מן-הצד ולראות את אכזריותו של החוכר, עד שהציע לו להתחיל מעתה ואילך לקבל את האורחים שבאים לביתו, ואת דמי ההוצאות ינכה משכר למודו. "בטלן גדול אתה", אמר לו החוכר בגחוף, אולם הסכים מיד לעסקה, ורשם כל פרוטה שהוציא לצדקה על חשבונו של המלמד האביון. והנה הגיעה שבת-מכרבים של חודש ניסן, ורבי פסח בקש לשוב הביתה לאחר המחצית השנה שנגער מביתו. פתח החוכר את-פנקסו, ולאחר חשוב ארך אמר: "הרי החשבון לפניך, ולפי הרשימות הללו בלית את כל דמי שכרך תמורת הצדקה שנתתי לאורחים, ולא עוד, אלא שאף נותרת חייב לי שני ריניש, אותם אני זוקף על חשבון הזמן הבא..."

יצא רבי פסח מבית החוכר ללא אמר ודברים, ושב לכפרו בפחי-נפש. שעות ארוכות צעד בדרך, פיסו ריק, אך לבו מלא שמחה על שזכה לקיים מצות רבות בכל מאודו ממש. ובשעה שנכנס לכפרו, כבר עמדה השמש בשפולי הרקיע ורבי פסח החל לרוץ לבית-הכנסת כדי להספיק להתפלל תפלת מנחה בצבור, אחר תקופה ארכה שלא זכה לכך. לפתע, תוך כדי מרוצתו, ראה מספר יהובים משלכים על השלג הצחור, אולם בהשתוקקותו הגדולה לתפלה במנין, לא שת לבו אליהם והמשיך במרוצתו. באותה שעה התדפק אדם בלתי מפר על דלת ביתו של רבי פסח, הניח על השלחן מספר מטבעות זהב, ואמר לבעלת-הבית המפתעת פה: "זה עתה ראיתי את בעלך חוזר אל הכפר, ובדרך ריצתו לבית-הכנסת נפלו מכיסו מספר מטבעות זהב. אספתי את המטבעות אחריו כדי להשיבם לו, אולם הוא נעלם מעיני ולכן הבאתים הנה". האשה קבלה את הדברים בפשוטם, והמתינה בקצרי-רוח לשוב בעלה לאחר תקופה כה ארכה, וכאשר ספרה לו האשה על המטבעות האבודים שהושבו להם, שתק ולא גלה כי המטבעות כלל אינם שלו, שכן הבין כי מן-השמים זמנו לו אותם בתמורה לשכר הלמוד שנתן לפפרי. בן היה לו לרבי פסח, ושמו צבי אלימלך על-שם דודו-זקנו הרבי ר' אלימלך. חכם ופקח היה הילד, ובערב פסח שלחתו אמר לרפך דבר-מה בשוק. בהיותו שם, ראה הנער אדם בלתי מפר, לבוש במעיל פרוה וחסוד עור במתניו. הלה האיר לו פנים והעניק לו זהוב אחד במתנה, לאחר שפמה נערים הפילו בטעות את ערמות התבן שבשענתו והנער הסביר לו כי הדבר נעשה שלא ככוונה והציל את חבריו מפעסו. בשבוע לביתו, ספר לאביו על האיש שפגש בשוק, ורבי פסח הבין מיד כי אין הדברים כפשוטם, אך שמר את-הדבר בלבו. והנה מסבים כל בני הבית לשלחן הסדר, ובאשר מזוג את פוסו של אליהו והנער צבי אלימלך נגש לפתח את-הדלת, נרעד לפתע ואמר: "אבא, הנה בעל-העגלה שראיתי היום בשוק", אך פאשר בקש לצאת אליו, נעלם הלה כלא היה. "דע לך", אמר רבי פסח לבנו לאחר עריכת הסדר, "כי זכית לראות את אליהו הנביא פעמים היום, בגלל שעשית מעשה טוב. אשרי מי שראה פניו בחלוס ונתן לו שלום".

סיים הרבי מדז'יקוב את ספורו הנפלא ואמר: "ובנו של רבי פסח גדל והתעלה בתורה, עד ששמו יצא לתהלה בכל-העולם, הוא הצדיק הנודע רבי צבי אלימלך שפירא מדניוב, בעל "בני יששכר".

מאורות

רבי יהוראי ג'רמון מתונס

ליום ההולולא ליל ב' דפסח, ט"ז בניסן תקמ"ג

מדולי רבני תונס. נולד בטריפולי שבליוב למשפחה מיחסת ממגרשי ספרד, ולאחר שהתייחס פילדותו מאביו שנהרג באפן טרגי בקשה אמו מרבי אברהם לומברוזו שיקחנה עמו לתונס כדי ללמוד תורה מפי אחיו רבי יצחק לומברוזו בעל "זרע יצחק", והוא היה לרבו המבוקש. כל ימיו היה ספון באהלה של-תורה, והעלה על-הקתב חיובים רבים, אלא שרקם נקיעו בשנת תקט"ז פאשר שודדים התנפלו עליו לנולד רכושו, ובעמל רב הצליח ללקט את שארית הפליטה מחודושו, ולחבורו קרא בשם "תור הבז". דרך למודו היה בדרך הפשט פשיטתם של חכמי ספרד ובהפוש האמת, וכך קבע בספרו: "ומטוב שיניח האדם הספק שלו בצריד עיון, ולא יצטרך לצאת חוץ מהפשט". בעקבות רבותיו היה מונה את דברי רש"י כמגולות ודקדק בכל תבניתו, וכאשר פאר בחודושו את דברי רש"י הוא כותב: "ומקטב אני, שאם אזהב לראות את פני רש"י, יאמר לי שפך היתה פגוה, אמת יצייב". לצד כח תורתו בנגלה, היה קני בתורת הנסתר וכחו רב בחכמת הדקדוק, וכן היה משורר פקסד עליון וחסר פיוטים נפלאים. מספר, כי בשנת תקמ"ז ראה בחלומו שלשה חכמים שהבירים בחייו, ועמם אדם רביעי שאור גדול בקע כמנו, אך את פניו לא זכה לראות. לשאלתו מי הוא, השיבוהו כי הוא רבי משה בוגנץ שהיה נעים זמירות ישראל וניצוץ נשמת דוד המלך, ומרב גדלתו על הפיוטים שחבר, אין גם להם רשות להביט בו.

יוסיף דעת

מנהג ישראל ידוע הוא שהבכורים מתענים בערב פסח, זכר לנס הצלתם ממת כבורות. הדבר נפסק להלכה בטור ובשולחן ערוך, אולם הרמב"ם רוב הראשונים לא במזירים מנהג זה, והמאירי אף כותב שאין בה סדר הכרח כלל. חיוב התענית הוא גם על כבור רק לאב או לאם, ולדעת המחבר בשולחן-ערוך גם הנשים מתענות שכן גם הכבורות במצרים לקו במת כבורות, אך הרמ"א כתב שאלו נהגו כן. על מקור התענית כתב החיד"א שאינו מוזכר בכל הכ"ס אלא במסכת סופרים בלבד, ואף בתלמוד ירושלמי משמע 'כמעט להיפוך' שאסור להתענות בערב פסח. דבר פלא מובא בספר "פאר יצחק" על צדיקי בית זידיטשוב, רבי יצחק אייזיק ובנו רבי סנדר ליפא שהיו שניהם בכורים, ולא התענו בערב פסח, ואמר ר"א בשם דודו רבי צבי הירש מזידיטשוב, המכונה 'שר פית-החר' כמליצה על משקל הפסוק 'שר פית-הסדר', 'כי במסכת סופרים שממנו נובע זה המנהג של תענית בכורים, נזקקה טעות ובמקום הבכורים 'מתענים' צריך לומר הבכורים 'מתענים', והוא ממשיך לספור שם "פעם אחת ישבתי במסיבתו של רבי מנחם מענדל בנו של מהר"א, ובסתבה השיחה על הדבר הזה, ואמר לי בזה הלשון 'תן אמנם ידן זה מובא בטור ובשולחן-ערוך, אבל אל לנו לשכוח מי ומה היה רבנו מורנו רבי צבי הירש מזידיטשוב, שאבי זצ"ל החזיק אותו כאחד מן התנאים ואבי בעצמו היה לו כל המדרגות של המגיד הקדוש מעזריטש, ואסור להרהר אחריהם". ה'מנחת אלעזר' יצא בחריפות נגד דברי בעל "פאר יצחק", ועל כך שתלה בוקי טריק בצדיק מזידיטשוב וכנת שהסתר ראוי לשירפה, אולם מחבר הספר רבי מיכאל בראווער השיב כנגדו, והביא סמך לדבריו מדברי רבי יצחק אייזיק מקומונא ב'היכל הברכה', ש'מסכת סופרים' לאו מר בר רב אשי חתים עליה, כי מסכת זו נתחברה בדור אחרון ומי יודע כמה דברים מבטן מי יצאו'. למעשה לא התקבל הדבר להלכה, והמנהג היפטר מהתענית בסיום מסכת.

אל ידע חיים מצונו הגיע פעם יהודי נגיד אחד, וכשהרבי שוחח עמו על עסקיו גילה, כי הלה עומד לקבל בחכירה אתה גדולה, ממנה עתיד להרויח רוח גדול. חש הצדיק כי דבר-מה אינו כשורה, ולא התפלא לשמע כי האישי מבקש בסלסל את החוכר היהודי הקודם, ולהסיג את-גבולו. "ביצד מסגל אתה לעשות מעשה בבלה שפנה?" הוכיחו הרבי, "אך אפשר להסיג גבולו של אדם מישראל?! והלה החל להצטדק: "אמנם יהודי הוא החוכר הלו, אולם הוא פושע ישראל וכופר בעקר, מחלל שבת בפרהסייה ועובר בשאט-נפש על כל התורה בלה. יהודי כזה מצוה לקברו באדמה... נענה הרבי ואמר: "ידוע אתה מה שדרשו חז"ל על הפסוק 'את ערם ועריה? שפאשר ראה הקב"ה שישראל מעוטלים ממצות, נתן להם דם-פסח ודם-מילה. ולכאורה הדבר תמוה, שהרי מצות דם-הפסח נתנה להם לאחר מפת השוף, והרי כבר אמרו חז"ל שבמקרה זה מתו כל הרשעים שבאותו הדור, ובני ישראל היו טרודים לקבר אותם בשלשת ימי האפלה. ואם-כן, הרי היתה בידם מצוה גדולה של קבורת הרשעים, ומדוע נחשבים אפוא בעירמים בלי מצות? אלא מפני ראייה, שלקבר יהודי באדמה, גם אם הוא פושע ישראל מבנה, אין זה בגדר מצוה..."

רבי שמואל מזוהליבר, היה מתמסר למען בחורי ישראל שנקלחו בעל-פיהם לצבא הרוסי, והיה דואג לכל-צרכיהם, ביחוד בחגים ובמועדי ישראל. שנה אחת בפרס הפסח, נכנס אליו ראש הקהל והתאונן על היקר המאמר והפקעת השקרים, עד כי אין הקהלה העניה יכולה לשאת בעל ההוצאות הגדולות של האכלת החילים בפסח. "אם המצב קשה כל-כך", אמר רבי שמואל, "אולי יש מקום לכנס את הדינים ולהתיר בשנה זו אכילת קטניות". נהרו פניו של ראש הקהל, ואמר: "תבוא עליכם ברכה, רבנו. כל הזמן אני מתהלך בדאגה, במה נאכיל את החילים היהודיים וכיצד נספק להם מאכלים של-פסח. אולם עתה, באשר יתקבל ההתר להאכילם קטניות, יקל הדבר עלינו מאד". נרתע רבי שמואל ואמר: "חסד-ושלום, לא לך היתה פונתיה בהתר אכילת קטניות. את הקטניות נאכל אנהנו מחסר ברה, אני ואתה וכל בעלי-הבתים שבעיר. ואלו בשביל החילים, אנהנו חביבים להכין את מאכלי הפסח הטובים והמהדרים ביותר, כמו בכל-שנה..."

שנה אחת, הגיע יהודי רבי יששכר דב מבלו, והביא לו שק גור לאכילת פרס בלילה-הסדר. מה התפלאו החסידים לראות, כי בשעת פניו חמץ צוה הרבי לשרף את כל השק יחד עם החמץ, אולם כבשו את תמיהתם בלבם. והנה עברו כמה שעות, ולפתע הגיע היהודי בבהלה וספר, כי המשרתת שאלה אותו אם הוא מרצה מן הגזרים שהיו גדולים ונאים, שכן השקתה אותם בשכר כדי להשביחם. נחרד האיש לשמע הדבר, שכן פרוש הדבר שהגזרים אסורים באכילה בפסח. כי הרי השכר חמץ הוא, ולכן מהר לבוא לכלו כדי להזהיר את הרבי שלא יאכל מהם. עמדו בלבם והשתוממו אל מול רוח קדשו של הרבי, אולם הוא הסביר מייד את הדבר ברב ענותנות: "לא רוח-הקדש היתה כאן ולא מופת, אלא דברים בפשוט. באשר קבלתי את הגזר לכרפס אמרתי לנפשי, מאימתי היו אבותי משתמשים בגזר לאכילת הכרפס הבנתו אפוא שמשוהו כאן אינו כשורה ולכן צייתי לשורפו". וכשהיה רבי דוד משה מקרטשניף מספר מעשה זה, היה מוסיף ואומר: "ראו נא ביצד שמירה על דרכי האבות ומנהגיהם, מצילה מאסור אכילת חמץ בפסח".

בזכותו ונהנו מטובו. אולם פדרכו שלי-עולם התהפך עליו לפתע הגלגל, ולאחר כמה עסקים בושלים ירד מנכסיו ונעשה עני ואביון. ואף כאן היתה בו דרכו שלי-עולם, וכל ידידיו ואנשי שלומו משפבר הימים התחמקו ממנו כאילו לא הכירוהו מעולם, לא דרשו בשלומו ולא התענינו במצבו. שוב עברה תקופה מסוימת, ושמש ההצלחה החלה שוב להאיר לו פנים וכוכבו דרך מחדש. גלגלו התהפך שוב לטובה, ועד מהרה חזר למעמדו הראשון ועסקיו עלו ושגשגו שוב. ועם העשר החלו להופיע שוב ה'ידידים הטובים', שפתאום נזכרו ממנו, והחלו שוב לנסות להתקרב אליו ולהחניף לו. מנהג ותיק היה לו לר' שלמה הנגיד, להסב בשלחנו בלילה אחרון של-פסח יחד עם ידידיו ולשורר את שירי החג, אך באותה שנה הקדים ובקש מהמשרת הנכרי להעמיד על השלחן קפה מלאה במעות. הנה נכנסים דודשי שלומו ובקול לפתי-צופים מברכים אותו בברכת החג, ובשנתמקלו קפת-מעות שעל השלחן, שאילו בתמיהה והשתוממות: "ר' שלמה, מה זה?!" והנגיד עונה בחיך מר: "הרי ידוע אני היטב כי לא אלי באתם, אלא לשם כספי בלבד. ולכן שבו נא אפוא סביב קפת הכסף, הנה הכסף להביט בו, ושקחו בו את-לבבכם..."

"ה'חפץ חיים" חלה וסבל מכאב-ראש עצום. שדלו אותו בני ביתו בדברים, עד שהצליחו לשקנעו להסכים לנסע לויילנא כדי לררש ברופאים. הדבר היה בשבוע לפני חג הפסח, בתקופה שהשלג מפשיר והדרכים אינן סלולות כראוי, ולכן המתינו בני המשפחה לקבל מברק מאביהם כי הגיע בשלום ליעודו. והנה התקבל המברק המחיל, ובכלם חרדו לראות מה כתוב כדי ללמד על מצב בריאותו, ומה השתוממו לראות כי "ה'חפץ חיים" כותב שהיותו הדרכים אינן סלולות בגלל הפשרת השלגים, "מספקני אם יעלה בדי לחוד הפשרת השלגים, חמץ, ולכן מבקש אני מכם, שלא תשכחו לבדק את החמץ בתוך עלייתו, כי יתכן שהנכסתי שם חמץ..."

מטעים

וככה תאכלו אותו (שמות יב, יא)

בטעמי מנה סגול, ותבת כבה עולה מ"ה כמנין אדם, כי הרי בני ישראל היו עבדים במצרים ולא היו יגילים באכילת בשר צלוי, ולכן היה צריך משה להראותם באיזה אופן יאכלוהו, ודמו יש כאן שבכל אכילה צריך האדם לזרק את הנאנו הנשמית ולהתבונן לשם שמים כעם סגלה. (גר תמיד)

וטבלתם בדם אשר-בפשו (שם כב)

בטעמי דקא מנה סגול, לרמוז שבאשר יזרקו בני ישראל את-הדם על-המשקוף, יגף הקב"ה את המצרים ויניח את בני ישראל שנקראים עם סגלה, והינו דקא - משעה שזרקו, מנה סגל - הניח לעם סגלה. וכן יש רמז בטעמי מנה רביעי שעל התבות ולקחתם אגרת אוזב. לרמוז שיש להניח את הרביעי ולטל רק שלשה קלחי אוזב. (שית שדה)

היום אתם יצאים בחדש האביב (ד, ז)

רמז יש כאן לנסח בשבת ומועדים יזכר ליציאת מצרים, מפני שביציאת מצרים יצאו מהקלפות, וכן בכל שבת ויום-טוב הקב"ה מוציא את ישראל מירמצורים, ותבת היום הכונה לשבת ויום-טוב שנקראים יום שכלו שבת, ולכן לא נכתב ויהי ערב בשבת, ולכן יצאים באת-החמא, לומר היום אתם יוצאים - בכל שבת ויום-טוב מן המצרים, בזכות בחדש האביב שבו יצאנו ממצרים. (דברי שלום)

מדגש

רבי אברהם אבן-עזרא שדוע בהכמתו ובשליטתו ברזו לשון הקודש, כתב חידה לפסח המרפנת משלשה שברי פסוקים: "וכריפה איש את-עין עבדו, ועשה פסח לו, לא-תאבה לו". הפתרון לחידה זו שנראית תחלה כחסרת פשר, הוא הכלל שנקבעו מסדרי הלוח העברי 'לא בדי' פסח, שכן אם 'בדי' נפחית את האות ע"ן של תבת 'עבדו', תותר התבה בדי, ומי שיצאה לעשות אי פסח לו לא-תאבה לו, כי בימים אלו לא חל הפסח לעולם. ובדומה לזה כתבו בעלי התוספות על הפסוק שכתוב בפסח 'הוא לבדו יעשה לכם' - נוטריקון לא בדי' פסח, ומכאן שהמקור הוא בדי' ולא בדי' כפי השגור, ונב בחלקו הראשון של הכלל לא אדי' ראש, הקריאה הנכונה היא לא אדי' ראש על משקל הפסוק 'ואצוה אותם על-אדו הראש' בעזרא, ולא כפי השגור 'לא אדי' ראש'.

ממלכה

רבי דוד מטולנא, נודע בשנינותו ובצחות לשונו, ומליצות רבות נשתמרו מפיו. פעם ישב ואמר: "יודעים אתם מי האישי אשר נמשל לארבעת הבנים שבהנהגה? הוי אומר זה האישי העני ואביון. שהרי בתחלה הוא חכם, שכן 'לא לחכמים להם' ואין לו פרושה לפי שטח, ומכיון שזקוק למעות נוטל הלוואה, אלא שאין בידו להחזירם והופך לרשע, שהרי כבר נאמר 'לוח רשע ולא ישלם', וכאשר אוזל כספו חריחו תם, שנאמר 'תם הכסף, וכשהוא פוגש את המלוכה הוא מעמיד פני תם. ואז הופך להיות שאינו יודע לשלם, שכן מי פתי וישאל לו טוב?..."

2 כרכים ספורטאים | 1,240 עמודי תוכן וצילומים עם מאמרים וסרטונים | עבודות וסיפורים הלכות והלכות | תכנים ואמנות לדיוק המידות וכן לחיוב וכן אדם לטוב ברא פרוסת חשבון

ספר חובה בכל בית כנסתו

התקבלה תרומה לחלוקת כמות מוגבלת של הסט המבוקש "מידות טיש"

לכתיב כנסת מרכזיים לשיבות המתפללים והלומדים

מחבר: הרב רגב חזן שיחה

הרב מיכאל עבאדי שיחה

לוחם הלכות בייטוהם שידו (Lubliner, Michael)

נדיב עם מומנים להסדרה ליוזמה הרוחנית ולהיות שנים לחלוקת ספרי "מידות טיש" שמחוללים חופר בתקין חסידות

החוקק בית הוצאה לאור "בית שמש" מידות טיש ביירוט

בתיאום: 08-580777 | 08-580777 | 08-580777@gmail.com

עיר: בית ראש גולות תה. הוא ליוזם החיות הנפישת סלי

ל'עבודת השם חילית בסגן הפתוח, כתר מני כושר למעט חללי לגורו'

יחודי שכן ל' עבודת סגולות, הוא אל סובר

כה היה בעל ה"שפת אמת" מבאר את דברי ההגדה "שלא אחד בלבד עמד עלינו לכפותינו": יודעים אתם מהי הסבה לכל צרותיהם שלי-ישראל? בגלל שלא אחד בלבד - שלא היו ישראל בלם בגדר 'אחד', באחדות ובאהבת ישראל. ולכן עמד עלינו לכפותינו, כי חובת האחוד מוטלת בכל דור.